

כְּעוֹדֵשִׁיית

הלכות ברכת הנהנין

נאסף ונלקט בסייעתא דשמיא
ע"י ישראל יצחק הלוי איצקוביץ

03-6167043

מבוא – להלכות ברכות

החיוב ללמוד הלכות ברכות

אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלי ברכה, וכל הנהגה מן העולם הזה בלא ברכה מעל, מאי תקנתיה ילך אצל חכם ... וילמדנו ברכות כדי שלא יבוא לידי מעילה, (ברכות לה ע"א)

וכתב ע"ז המהרש"א לא קאמר הכא אלא בצרכת הנהנין, לזכור ברכות הקבועות אם למדו פעם אחת שפיר דמי ואין לטעות, אבל בצרכות הנהנין אפשר הרבה לטעות מחמת הרבה ספיקות שנפלו בזה, לכן חובה על האדם ללמוד כמה וכמה פעמים עד שיהיה בקי היטב לזכור מעין הברכה.

גודל חיוב עשיית ברכה

עוד כתוב שם בגמרא אמר רב חנינא בר פפא כל הנהגה מעוה"ז בלא ברכה כאילו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל שנאמר גוזל אביו (זה הקב"ה) ואמו (זה כנסת ישראל) ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית.

ומבארים האחרונים שהפסוק מיידי במצדך רק אינו נזהר לזכור כראוי, ואינו מטריח עצמו להיות בקי בהלכות ברכות, וכשאחרים רואים אותו מיקל גם הם מקילים כמוהו.

עקור לחיוב הברכה

בתורה כתוב ואכלת ושבעת וברכת את ד' אלוקיך מן התורה יש חיוב ברכה רק על ה' מיני דגן וז' מינים והוא רק לאחר שביעה אמנם תיקנו חז"ל על כל מה שיאכל או שתה יברך.

בגמ' ברכות ל"ה ע"א מבואר ב' טעמים לתקנת חז"ל.

- א. קל וחומר כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כ"ש, וכתבו ע"ז התוס' שאין זה ק"ו גמור ולכן אין חיוב בברכה מן התורה אלא מדרבנן.
- ב. סברא הוא אסור לאדם שיהנה מן העוה"ז בלא ברכה.

בגדר הברכה מצאנו שני הסברים בראשונים:

- ❖ שכיון שנהנה מן העוה"ז לרוב להודות למי שבראם.
- ❖ נטילת רשות מהקב"ה לאכול שכל זמן שלא נטל רשות הוא כאילו גזל מד'.

הלכות ברכת הפירות

טעם לברכת העץ

על כל פירות האילן בין מז' המינים בין משאר מינים ברכה ראשונה שלהם הוא בורא פרי העץ, ואע"פ שגידולם מן הארץ לא רצו לפוטרם בברכת פרי האדמה כשאר פירות האדמה, אלא קבעו להם ברכה מיוחדת שמבררת ופורטת השיבתם שהם פרי העץ ולא גידולם מן האדמה, וטעם הדבר כדי להרבות בכבוד המקום בהזכרת שבתו בפרטות שברא פירות השובים כפרי העץ.

איזהו פירות עיקרי פירות האילן

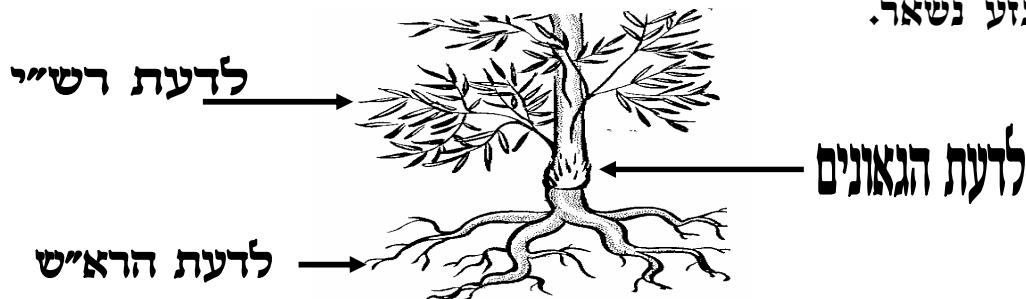
בגמ' ברכות דף מ' ע"א מבואר "דכי שקלת ליה לפיריה איתיה לגוזא וחדר מפיק" שעצי פרי שמורידים את הפרי ועדיין הגוזא נשאר הוא עץ פרי. ובפירוש "גוזא" יש כמה שיטות בראשונים.

❖ דעת רש"י שגוזא הינו ענף של העץ ולכן ברכת בורא פרי העץ הינו על אוחס פירות שבנטילת פרוי אין ענפיו נופלים, אבל פירות שענפיו נופלים מדי שנה בשנה מצרכין אדמה, וכל שכן אם גם הגזע נופל ורק השורשים נשארים.

❖ דעת הגאונים שגוזא הינו הגזע, ולכן אם נופלים הענפים והגזע נשאר מצרכים בורא פרי העץ, אבל אם גם הגזע נופל אע"פ שהשורשים נשארים מצרכין אדמה.

❖ דעת הרמב"ם שגוזא הינו השורשים, ודווקא סוגי פירות שצרכים לזרען מחדש מדי שנה מצרכין עליהם בורא פרי האדמה.

המחבר פסק כדעת הגאונים שברכת העץ היינו על אותם פירות שהגזע נשאר.

מורה הלכה

על כל פירות האילן מברכין בורא פרי העץ ואע"פ שגידולו מן הארץ מ"מ התקיעו ברכה מיוחדת להרבות בכבוד המקום, ופרי העץ היינו דווקא פירות שלאחר נטילתם הגוזא נשאר, ובפירוש גוזא: לדעת רש"י הענפים, לדעת הגאונים הגעע, לדעת הרא"ש השורשים, המחבר פסק כדעת הגאונים.

על איזה פירות אין עברכין העץ

כמבואר לעיל שסיבת ברכת בורא פרי העץ היינו כדי לסדר שבחו של מקום, אבל מ"מ לא על כל הפירות מברכין בורא פרי העץ, יש אופנים שאע"פ שהפרי הוא מאילן שראוי לברך עליו העץ מכל מקום אין מברכין בורא פרי העץ אלא אדמה, והטעם מחמת מחמת שינוי שנשתנה בפרי.

וטעם הדבר שברכת העץ (ובמקרים מסוימים אדמה) היינו לוקח בדברים שדעת בני אדם בנוטעם העץ הוא לאוכלם אדעתא דהכי, ולכן סינה מדרכ אכילתו ככל אופן שהוא, ואין דרך בני אדם דרך אכילה זו אינו מדרכ כלרכו,

ומובן מזה שברכת העץ תלוי בדעת בני אדם בנטעם העץ

וכדי שיוכל לברך בורא פרי העץ ישנם חמש תנאים:

תנא' א: ש'גדל הפרי בא'לן עז ש'קרא פרי

וזאת דדעת בני אדם כשנוטעים אילן הוא אדעתא דהכי שיאכל כשיגדל, לפיכך פרי שתולשו מן העץ קודם זמנו אינועיקר הפרי, ולכן אינו מברך עליו בורא פרי העץ, ובברכתו איכא נפק"מ בין סוגי הפירות:

בענבים:

- אינו ראוי כלל = אינו מדרכ כלל.
- עדיין לא נגמרה בישולו = אדמה
- נגמרה בישולו = העץ

אני יאכל את הפירות כשה'לן גדלים

אבל מוסיף המחבר שהיות ואין אנו יודעים לומר השיעור של נגמרה בישולו לכן לעולם מברך אדמה עד שיהיה ודאי נגמרה בישולו.

שאר הפירות:

הפרי מגדים והלבושי פרד
גורסים אחרת בדברי המחבר
ולדעתם גם בשאר הפירות יש
ג' דרגות כענבים.

המחבר פסק שאר הפירות
יש רק שתי דרגות או שראוי
ומזכרין העץ, או שאינו ראוי
כלל ואז אין מזכרין, וכן
פוסקים הלבוש והשו"ע הרב.

פרי שהדרך לקוטפו מן העץ כשהוא קשה והוא מתרכח במשך זמן מזה (כמו מנגו) וכשהוא
אוכלו והוא רק מברך עליו העץ, דכן דעת בני אדם בשעת הנטיעה לקטוף כשהוא קשה...
ומתרכך במשך הזמן.

פרי שאינו ראוי לאכילה וע"י שטינגו או ביטלו

נעשה ראוי לאכילה

הסיבה שאיננו ראוי לאכילה הוא בגלל שהקיסוס היה לפני הזמן : המשינה ברורה מביא
בשם החיי אדם שברכתו שהכל, וטעם הדבר שהיות שדרך האנשים לקוטפם בגמר
הבשלתם ואדעתא דהכי נטעי אינשי לכך במה שקוטפו מקודם גרעליה ואינו
מועיל במה שמטגן.

הסיבה שאיננו ראוי לאכילה הוא שכן הדרך לקטופם באופן זה נראה פחותים
לאותם ע"י ביטול ופדוי: בכה"ג מברך העץ, ולכן אתרוג ממותק מברך עליו העץ
אע"פ שלולי המיתוק א"א לאוכלו.

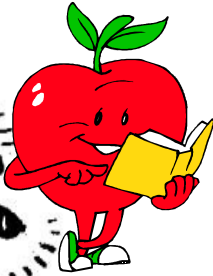
מורה הלכה

- א. ברכת העץ היינו דווקא על אותם פירות שגדלו לל אשינוי, אבל אם נשתנה הפרי
במיקרים מסוימים משתנה גם הברכה, וזאת דאוליין בתר דעת בני אדם בעוטעם
העץ.
- ב. ענבים שנתלשו קודם זמנם יש בהם ג' זמנים אינו ראוי כלל = אינו מברך כלל. עדיין
לא נגמרה בישולו = אדמה, נגמרה בישולו = העץ, בשאר הפירות דעת המחבר לפי
הלבוש שיש רק ב' שלבים אינו ראוי כלל אינו מברך, ואם ראוי בכל האופנים
מברך העץ, ודעת המחבר לפי השו"ע הרב והפרמ"ג ששאר הפירות ג"כ דינם
כענבים.

פרי שהודרך לקוטפו כשפור רך ובתרכך במשך זמן מה מברך עליו העץ.

ד. פרי שטיגנו וע"י זה נעשה ראוי לאכילה: אם הסיבה שאינו ראוי לאכילה הוא מפני שקוטפו קודם זמנו מברך שהכל, ואם הסיבה שאינו ראוי לאכילה הוא מפני שכן הדרך בפרי זה שנעשה ראוי רק ע"י תיקון בכה"ג מברך העץ.

תנא' 2': אג'וזו הפרי' יהיה כהאן וראוי' לאכילה ולא נתקלף

ונפסו טעמו עקב צדרי' המפסי' טעמו.

ולכן פרי או מאכל שהתקב ואינו נאכל אלא על ידי הדחק מברך עליו שהכל (סי' רד סעיף א')

תנא' ג': שהא צעת בני' אדם בנטיעת העץ אלא על צעת פרי

לה.

ולכן דבר הגדל על העץ ואינו עיקר הפרי כשאוכל דבר זה מברך עליו אדמה, ובגון האוכל קליפי תפוזים וכדו' או עלי עץ וכדו', מברך אדמה.

גרעיני פירות

במסכת ערלה (פרק א' משנה ח') שנינו שגרעיני ערלה אסורין כמו הפירות עצמן ונחלקו הראשונים האם דין זה הוא גם לענין הלכות ברכות:

- ❖ דעת התוס' והרא"ש דכמו שנהלכות ערלה גרעיני הפירות דינם כהפרי עלמנו כמו כן לענין הלכות ברכות.
- ❖ אבל דעת הרשב"א ש"א"ל לדמות לערלה לגבי ערלה איכא טעמא אחרת, אבל האמת אין גרעיני הפרי נדונין כפרי, ומכרכין אדמה, ובמתקנס ע"י האור וכדו' מכרכין שהכל.

המחבר פסק כדעת התוס' שמברכין עליהם העץ אבל המשנה ברורה כתב דהרבה אחרונים פסקו להחמיר כדברי הרשב"א ולכך מברכין על גרעינים אדמה ובמתקנו ע"י האור שהכל.

ומבואר בזאת הברכה (הערות אות כא') בשם הגרש"ז אורבך שכל זאת בגרעינים מפירות הנאכלין והוא מתקנם ע"י האור וכדו', אבל בזמנינו גרעינים שקונים בחניות שהם מזנים מיוחדים הנטעים בשביל הגרעינים שלהם בכה"ג בודאי הוי בעת הנטיעה לצורך זה, וע"ז אין ספק שמברך כברכת הפרי אבל בני אדם הלוקחים גרעיני אבטיח מבתיהם ומתקנים אותם מברכין שהכל.

תנא' 3': שהא אכילת הפרי כדרך בני' אדם גי'ים לאוכלו אמ' תי' אמ'

Seizn

פרי שדרך העולם לאוכלו רק עבושל

דוגמא תפוחים מזן החמוץ, הבושים, קישואים, חצילים, אם אוכלו חי מברך שהכל. המשנה ברורה מוסיף בשם האליה רבה והחיי אדם שאפילו אם כשהם חיים הם ראויים לאכילה אבל דרך האנשים לאוכלם רק מבושל ג"כ מברך שהכל אבל דעת המגן אברהם שמברך העץ.

פרי שדרכו לאוכלו כבוש או חי או שניהם

בכל הג' אופנים מברך העץ.

פרי שדרכו לאוכלו רק חי ואכלו עבושל

אם הבישול מגרע טעמו מברך עליו כשנתבשל שהכל,

- אם הבישול אינו מגרע ואינו מוסיף (וכ"ש כשגם מתקן טעמו) פסק השו"ע הכב דאין הבישול מפקיעו מתורת פרי ולכן מברך ברכתו הראויה.
- פרי שדרכו להיאכל חי, והבישול מגרע טעמו, ובישלו עם דבר נוסף ועיי"ז השביח טעמו, אם הבישול לצורך הפרי מברך העץ, (כגון אגוזים בסוכר) ואם הבישול לצורך השבחת הדבר הנוסף (כמו שום עם בשר) בכה"ג מברך שהכל.

בכל האופנים הנ"ל שמברכין שהכל ברכה אחרונה שלהם בורא נפשות, טעה ובירך בורא פרי העץ על פרי שאוכלו שלא כדרכו פסק הפנים מאירות ומביאו המשנה ברורה שהלכה שיצא ידי חובתו, ועוד הוסיף דכל מקום שמסתפק אם הדבר לאוכלו חי או מבושל עדיף שיברך העץ ולא שהכל, אע"פ שכל דבר שאמר שהכל יצא ידי חובתו, מ"מ היות שבכה"ג בירך העץ יצא ידי חובתו עדיפא ליה שיברך העץ שהוא ברכה מבוררת יותר.

שתיית העים בפירות ובירקות שנתבשלו (ובכללן ערקים)

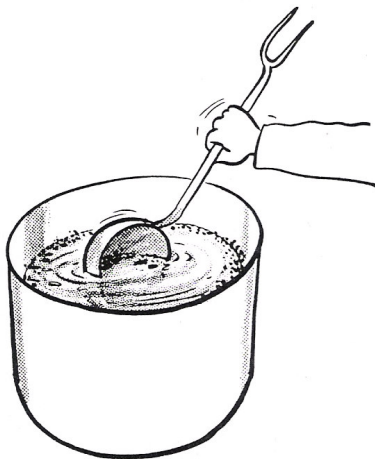
ברכות לט ע"א אמר רב פפא פשיטא לי מיא דסלקא ומיא דליפתא כלפתא, היינו כששותה מים שנתבשלו בהם סלקא או לפתא ברכתן כברכת הפרי עצמו.

בהסבר הדבר איכא ד' דיעות בראשונים:

❖ דעת הרא"ש שהיינו טעמא שזיטל שזיטל כשזיל טובה הפרי או הירק אבל זיטל שזיטל המים (כגון זיטל עלי חה) ככה"ג מברך שהכל.

❖ דעת הרמב"ם ללריך שניהם הינו שזענת הבישול יהיה דעתו שמזשל ללורך הפרי וללורך מימיו, אבל זיטל ללורך הפרי כללד או ללורך המים כללד מברך על המים שהכל.

❖ דעת הרשב"א שזהו דוקא זפירות או ירקות שדרך אכילתן הוא ע"י זיטל זככה"ג המים

שנתבשלו בהם לינס מברך פעך חבל פירות וירקות שדרכן לחכות
חיים בלבד אינו מברך על מימיהן שהכל.

❖ דעת המרדכי והאגודה דבעינן שלאחר הבישול יהיה על המים שם
אוכל וכגון מרק, חבל חם על המים נשאר שם משקה מברך עליו
שהכל.

להלכה נקטו הפוסקים שראוי להחמיר כפי כל שיטות הראשונים ולכן כדי
שיברך על מי פירות או ירקות כברכת הפרי צריך שיתקיימו בו כמה תנאים:

- א. דרך הפרי או הירק בבישול.
- ב. הבישול הוא לצורך הפרי וגם לצורך המים.
- ג. הבישול הוא לצורך אכילה, אבל אם המים דרכו לגמוע וכדו' מברכין שהכל.

חוץ מג' תנאים הללו שישודותיהם ע"פ הראשונים הוסיפו האחרונים עוד כמה
תנאים:

- א. בשו"ע הוסיף בשם הרא"ש שדוקא במבשל פירות או ירקות לחודא אבל אם מבשל
בנוסף לזה עוד מאכלים שברכתן שהכל מברך גם על המים שהכל, אמנם התבלינים
שמוספים לשיפור הטעם אינו נכנס להלכה זו ואינו משנה הברכה.
- ב. דוקא באופן שנתבשל זמן מרובה שהמים קיבלו טעם גמור בטעם הפרי או הירק (פסקי
תשובות)

ג. בישל פירות וירקות יחד זהרוב פירות מברך העץ, אם הרוב ירקות מברך אדמה,
(אשל אברהם)

ד. בישל ג"כ דגן אפילו אין הרוב דגן אבל יש טעם מורגש של דגן מברך בורא מיני
מזונות (אשל אברהם, שו"ע הרב)

ה. בשל בתוספת לירקות או הפירות עוף או בשר, בכה"ג מברך שהכל אפילו במקום
שהבשר הוא מועט, כי טעם הבשר עיקר, (משנה ברורה, רה, יג) אמנם על הירק עצמו צריך
לברך ברכה נפרדת דאינו נעשה טפל לברכה.

ו. מרקים העשויים מאבקות שהפרי או הירק מרוסק לגמרי בכה"ג
מברך שהכל, מכיון דבכה"ג על הפרי עצמו מברך שהכל, (וזאת
הברכה בשם הגרש"ז אורבך)

מי פירות

בברכות לח ע"א מבואר שדבש הוב מתמרים מברך עליו שהכל וכן
על משקים היוצאים מכל מיני פירות חוץ מזתים וענבים, ולכאורה

אינו מוזבן הלוא שנינו לעיל שפירות או ירקות שנתבשלו במים באופנים מסוימים השתה
ם הללו מברך כברכת הפרי, ואילו הכי על הפרי עצמו מברך שהכל.

בראשונים איכא ב' טעמים לדין זה:

- ❖ דעת הרא"ש ש"ע"י הביטול הטעם יולא יותר מהפרי והירק מאשר
סחיטה, ולכן מי פירות נחשבים כזיעה בעלמא,
- ❖ דעת הרשב"א שאין דעת בני אדם כנטיעת עץ לשחות מימיו אלא
לאוכלם חיים, ולכך אם הדך לשחות מימיו מברך כברכת הפרי.

להלכה פסק המשנה ברורה דעל כל סוגי המיצים מברך שהכל אף על מיץ
תפוזים שדעת בני אדם בנוטעם גם לשחות מימיו.

אמנם החזו"א מסתפק על מיץ תפוזים היות ושונה משאר המיצים במה שכל
תוכן הפרי יוצא ע"י סחיטה ולא דמי לשאר מי פירות ואולי צריך לדמותו
לדיני פירות שנתרסקו, אמנם למעשה נוהגים ג"כ לברך על מיץ תפוזים
שהכל.

מורה הלכה

- א. פרי שהתקלקל וראוי לאכילה ע"י הדחק מברכים שהכל.
- ב. קליפי פירות שאינם עיקר הפרי מברכין עליה אדמה.
- ג. גרעיני פירות מברכים עליה אדמה, ואם תיקנו ע"י האור וכדו' מברכים עליה
שהכל, אבל הקנוי מהחנות מברכים עליה כברכת הפרי היות שהם זנים מיוחדים
הניטעים לצורך זה.
- ד. פרי שדרך העולם לאוכלו רק מבושל ואוכלו חי אם אינו ראוי כ"כ מברך שהכל,
ואם ראוי ג"כ כשהוא חי הוי מחלוקת הפוסקים.
- ה. פרי שדרך להיטבול חי ואוכלו מבושל, אם הבישול מגרע טעמו ברכתו שהכל,
אינו מגרע ברכתו, משביח רק בגלל שמבשלו עם דבר נוסף תלוי אם הבישול
לצורך הפרי מברך כברכת הפרי, אבל אם הבישול לצורך הדבר הנוסף מברך
שהכל.
- ו. השותה מים מפירות שנתבשלו מברך כברכת הפרי רק אם נתקיימו ה' תנאים (א)
דרך הפרי או הירק בבישול, (ב) הבישול הוא לצורך הפרי וגם לצורך המים, (ג)
הבישול הוא לצורך אכילה, אבל אם המים דרכו לגמוע וכדו' מברכין שהכל, (ד)
לא בישל דבר נוסף, (ה) נתבשלו זמן מרובה.
- ז. בישל פירות עם דגן מברך על המים מזונות.
- ח. בישלו עם בשר מברך על המים שהכל.

תנא' ה: ע'הא עזר הפרי ג'ימ ווא נ'מות או נ'תרוס

בברכות לח ע"א טרימא שהוא תמרים שמיעבן מברך עליהם העץ,

- רש"י מבאר פס שהיינו תמרים שמיעבן קלת.
 - דעת הרמב"ם אפילו מרוסק לגמרי ג"כ מברך עליו העץ.
 - התרומת הדשן (סימן כ"ט) פוסק שתמרים שמיעבן לגמרי מברך שהכל.
- לפני שניכנס להכרעת הפוסקים נקדים ונבאר דרגת פירות שנתרסקו:

- 🍊 פירות קצת מרוסקים.
- 🍊 פירות מרוסקים לגמרי עד שנעשו עיסה.
- 🍊 נימוחו לגמרי.
- 🍊 נימוחו לגמרי ונתוספו דברים הנותנים טעם.

המחבר פסק כדעת הרמב"ם וא"כ לפי"ז כל פרי שרוסק מברך עליו ג"כ העץ, הט"ז מבאר שגם רש"י ס"ל כדעת הרמב"ם אלא שרש"י בגמ' רק ביאר מה הפירוש טריטא, אמנם הרמ"א ס"ל שרש"י חולק על הרמב"ם והתרומת הדשן ס"ל ברש"י, אמנם בדברי הרמ"א נחלקו האחרונים.

- ❖ דעת הגר"א שלפי הרמ"א אפילו על דגה ב' מזככים שהכל.
- ❖ דעת המגן אברהם והפרמ"ג שדברי הרמ"א היינו דווקא על דגה ג' וד'.

זלכך:

דרגה א' לכו"ע מברך העץ, דרגה ב' לפי המחבר והמגן אברהם והפרמ"ג העץ, והגר"א שהכל, דרגה ג' וד' לכו"ע (להלכה) שהכל.

והאחרונים הוסיפו על הנ"ל עוד כמה הלכות:

א. אם דרך הפרי לאוכלו כשהוא מרוסק ואדעתא דהכי נטעי אינשי, כולי עלמא מודי שאינו משתנה ברכתו, (משנה ברורה)

ב. באופן שנתמעך ורוסק לגמרי שדיעות כל הפוסקים שמברך שהכל, אם נשארו בו גרעיני הפירות שעיי"ז מכירים הפרי אע"פ כן מברך שהכל, ואין הגרעינים מצילים אותו לקוראו לא נאבד תוארו, (וזאת הברכה בשם הגרש"ז איירבעך)

ג. לא ריסק הפרי כלל אלא נשתנה צורתו מחמת כמה סיבות שגרם שישתבש צורתו (כגון ע"י צבע מאכל) בכח"ג מברך העץ, ולפי"ז פופקודן מברך עליו האדמה אע"פ שאינו ניכר כלל צורת התירס אבל היות שצורתו הנוכחית לא נעשית ע"י ריסק

אלא ע"י חום שגרם לו להתנפח ולכך בכה"ג נשאר ברכתו, (ברכת הנהנין פ"ד בשם רש"י אויערבך)

ד. באופן שהפרי מרוסק שהדין שמברך שהכל מ"מ אי לקח פרי שלם ומברך עליו העץ ומתכוין לפטור את הרסק שפיר יוצא ידי חובתו, ואין לו לברך על המרוסק שהכל,

(מנחת שלמה, ח"א ס"י ע"א, אות ג')

ה. תפוחי אדמה שריסקו ביד או בעזרת כלי מברך האדמה אע"פ שלא נשארו חתיכות תפוח"א, ובפוסקים בארו כמה טעמים:

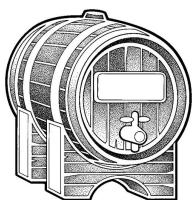
- כיון דאמר תולא הפנימי ונתרסק רב ריסק ל' (א"ש"כ"ג, ס"ז מ')
- דבר אכילת תפוח"א הוא ע"י ריסק לכן נשתהוה אלא נשתהוה לזרמא, (אג"ת י"א ס"א מ')

קוגל תפוח"א באופן שנתרסקו ונמוחו במגדרת קטנה והוסיפו שמן וביצים מסקנת הפוסקים שמברכין שהכל, ואם נעשו במגדרת בעלת נקבים גדולים הסכמת הרב מהפוסקים שיואכל דבר שמברכתו אדמה ויתכוין לפטור את הקוגל.

מורה הלכה

פירות שנתרסקו תלוי כמה הם מרוסקים אם הם קצת מרוסקים מברך העץ, אם הם מרוסקים לגמרי עד שנעשו עיסה מחלוקת הפוסקים, נימוחו לגמרי ונתוספו דברים העתנים טעם לר"ע שהכל. פופקורן מברך עליו אדמה. בירך על פרי שלם והתכוין להוציא את המרוסק יצא ידי חובתו

ברכת בורא פרי הגפן

ברכות לה ע"ב מבואר מה טעם שיתקנו ברכה מיוחדת על יין, ומפני שיין סועד ומשמה מפני חשיבותו קבעו לו ברכה מיוחדת.

יין מזוג

דרך עושי היין הוא לערבב מים ביין כדי להקלות חריפותם ולהטעימם לבני אדם, ויין כזה נקרא יין מזוג, בענין זה מצאנו מחלוקת לענין ע"ז:

(ע"ז ל' ע"א) אמר רבא יין מזוג יש בו משום גלוי (הייעו עם נשאר מעלה נפסל מלשתות כדון כל הייעות) ויש בו משום יין נסך (דאם נתנסך לע"ז הוי יין נסך ככל יין שנתנסך לע"ז)

ובטעם הדבר:

• הרמ"ש כתב שזין גמור הנה היות וכל זמן אדם מוזגו לפי טבעו ומנהגו, הלכך כל זמן שיש בו טעם זין שייך ביה כל הדינים שאזכיר בשאר היינות.

כמות המים המעורב בו איכא כמה דעות:

- ❖ להרמ"ש כל זמן שיש טעם זין מיקרי זין.
- ❖ דעת הר"ן דכ"ז דהיין רביע הינו שחוז מהיין יש רק עד שלושה חלקים מים הוי זין.
- ❖ דעת הרשב"א שאם יש ששה חלקים מים ואחד זין אינו זין אבל עד לשיעור זה נקרא זין.

ובענין הל' ברכות פסק הרמ"א בדברי הרשב"א, (אמנם בכף החיים כתב שהמחבר

פליג על הרמ"א וס"ל שהמחבר פסק בדעת הר"ן) ואם הוא זין חזק מאוד שדרך בני אדם לשותתו עם תוספת מים שהוא יותר מו' חלקים פסק בשו"ע הרב ובמ"ב שבכה"ג מברך בופה"ג.

אבל מבואר באחרונים שהינו דוקא ביינות בזמן חז"ל שהיו חריפים, אבל היינות בזמננו אינם חריפין דין ולכן שיעור המזיגה הוא קצת פחות מחצי, היינו שבכל כמות יהיה יותר מחצי זין. (פרי מגדים, אשל אברהם, כף החיים) וביין מהמפעלים אסור להוסיף כלל היות והם כבר מוסיפים מים לפי השיעור שמוותר ולכן אין להוסיף מים כלל וכלל.

דין מזיגה בעיני ענבים

- ❖ דעת הגרש"ז אורבטש"ך שדין זין מוזג נאמר דוקא ביין אבל במיץ ענבים אסור להוסיף מים ואם מוסיף שיעור מים יתכן שבכה"ג לדין לברך שהנ"ב.
- ❖ דעת המנחת יצחק שמיץ ענבים יש ג"כ דין זין מוזג ואפשר להוסיף, אבל במיץ ענבים הנמכר בחנויות יש לחשוש שהמפעל כבר הוסיפו ולכן אל יוסיף,

זין פוטר כל מיני משקין

ברכות מא ע"ב אמר ר' חייא זין פוטר כל מיני משקין, ומבאר הרא"ש לפי שהיין עיקר משקה והוא ראש לכל מיני משקין לכן הוא עיקר לענין ברכה וכולם טפלים אליו, וכן נפסק בשו"ע קעד סעיף ב'.

ובאיזה אופן פוטר היין משקין הוי כמה דעות:

- ❖ דעת הפרי מגדים דאפילו כשקוטה מעט זין ושלל דרך קביעות כיון שברך ברכה חשובה זו וטעם מעט מהיין כל המשקין בטלים לזה,
- ❖ דעת החיי אדם שהיין פוטר כל המשקין היינו דוקא כשקובע שהייתו על היין, ובגדר קובע שהייתו היינו שיושב ומושך עלמו ביין לשתיה ממושכת ולא לשתית כוס אחד או שניים ואין בדעתו למשך עלמו ביין,

המשנה ברורה הבריע להלכה דין פוטר משקין דוקא בששתה מלא לוגמיו.

איזה עסקין פוטר היין

דעת הט"ז דוקא משקין שהיו לפניו על השולחן, ובשו"ע הרב הוסיף שהוא הדין בלא היה לפניו על השולחן והיתה דעתו עליהם, ודעת הדגול מרבבה דאפילו לא היה כלל לפניו על השולחן נמי פוטר.

ב. מה שיין פוטר משקין הינו דוקא משקין שברכתן שהכל, אבל משקין שלהלכה מברכים עליו העץ בכה"ג אין היין פוטרותו.

ג. לבן או גלידה שנשתפקו דורינו האם יש להם דין אוכל או משקה, וא"כ לענינו הוי ג"כ ספק אי ברכת היין פוטרתם מלברך, דאם נקראים אוכל אין פוטרתם, ולכן כדי שיאכל דבר מה שברכתו שהכל ויתכוין לעאת י"ח.

ברכה אחרונה

כשם שברכת הגפן פוטרת את כל המשקין מברכה ראשונה כך ברכה אחרונה על הגפן פוטרת מברכת בורא נפשות.

הוצרך לברך שהכל כגון שהביאו המים לאחר שבירך על היין ולא היתה דעתו עליו:

- ❖ דעת השו"ע הרב זכה"ג ברכה אחרונה פוטרת את שניהם
- ❖ דעת המשנה ברורה שילטוך לכך ככה"ג בורא נפשות,

בורה הלכה

על יין מברך בורא פרי הגפן, ואם הוא מזוג מברכין הגפן רק אם יש לפחות אחד משבעה יין, ויש מחמירים ביעות שבימינו שצריך לפחות חצי יין, ובמיץ ענבים מחלוקת הפוסקים אם יש בו מים עדיין מברכים הגפן.

יין פוטר כל מיני משקין ודווקא כששותה מלוא לוגמיו, ויש אומרים דווקא אם המשקים היו על השולחן, ויש שהוסיפו אפילו היתה דעתו עליו, ויש אומרים שכל המשקים.

ברכה אחרונה פוטרת גם על המשקים, בירך (מחמת סיבות דלעיל) על המשקין שהכל יש בזה מחלוקת הפוסקים האם הברכה אחרונה פוטרתם.

ברכת המוציא

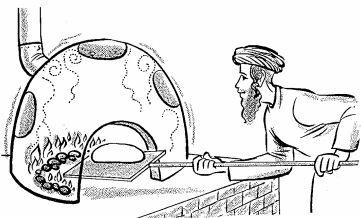
ברכות (לה ע"א) על פירות הארץ מברך בורא פרי האדמה חוץ מן הפת שמברך עליו המוציא לחם מן הארץ, ובגמ' מבואר טעם הדבר כיון שהפת סועדת כדכתיב "ולחם לבב אנוש יסעד" כלומר שהוא משביעה יותר משאר מיני מזון, ולכן קיבל הלחם ברכה מיוחדת "המוציא לחם מן הארץ", ברכת המוציא היינו דוקא על לחם העשוי מקמח מתחמשת מיני דגן בלבד,

עיסה שנתבשלה

עיסת רוב הראשונים שהשם לחם נקבע רק כשאופה בתנור אבל כשמטגן וכדו' אגון עליו שם לחם, אבל דעת הר"ת שהשם לחם נקבע בשעה שעושה בעק וכדו' ולכן מעשה הטיגון שעושה אח"כ אינו יכול להוריד ממנו שם לחם, ובמחבר פסק שדוקא עיסה שנאפתה נקרא לחם אמנם הוסיף השו"ע דירא שמים יחמיר על ויחוש לשיטת ר"ת, ולכן לא יאכלנו אלא בתוך סעודה, ולכן יש לחשוש במעלה קוגל שלא יאכלנו אלא בתוך הסעודה.

27' עת סה לחם לפי ר"ז

הראשונים

27' עת סה לחם לפי ר"ת

ברכת המוציא

ברכות בבריתא ל"ה ע"א נחלקו התנאים דעת ר' נחמיה שמברך "מוציא" לחם מן הארץ בלי האות ה', מכיון שעריך שתהא במשמעות בלשון עבר שהרי כבר הוציא מן הארץ הלחם הזה שהוא בא להנות ממנו, ודעת חכמים שאינו צריך להקפיד ולומר מוציא ואפילו אמר המוציא נמי יצא דהמוציא נמי משמע לשעבר.

להלכה נפסק בחכמים וכן שעריך להקפיד ולומר דווקא המוציא ולא יברך מוציא כדי שלא יערבב ראשי אותיות של האות מ' שבסוף העולם לאות מ' של מוציא, והרמב"ן והרא"ש ביארו דלפיכך אומרים דווקא המוציא לפי שעריך האדם להשמיע חידוש בברכותיו שיהא ניכר שתלמיד חכם הוא, ולכן יברך המוציא, ובדיעבד בירך מוציא פסק המשנה ברורה דיצא.

ברך על הפת בורא פרי האדמה דעת הרא"ה והריטב"א דלא יצא ידי חובתו כיון דהכתוב קבע לה שם בפני עצמו היינו "לחם" כמו שכתוב אשר לא במסכנות תאכל בה "לחם", ולכן לא יצא כשבירך בלשון פרי, והכסף משנה כתב דמ"מ אפשר שיצא דמצאנו נמי לשון פרי על הפת "מוראשית פרי האדמה".

ברכת המזון פי תיקנה

בברכת המזון יש ארבע ברכות, שלוש מהם רמוזות בתורה ואחת חכמים תיקנה. ברכת הזון משה רבינו תיקן לבני ישראל שיודו לה' על המן שיורד להם מדי יום ביומו, ברכה זו נקראת ברכת הזון.

דעת המחבר שחזונו בחר טעם המורגש, ואם טעם המורגש הוא המתוק מברכין מזונות.

דעת הרמ"א שהולכים בחר הרוב, ואם הרוב מים אע"פ שטעם המורגש הוא המתוק מברכים המוליא.

ולפי"ז חלה מתוקה לבני אשכנז מברכין לכתחילה המוציא ולבני ספרד מזונות (חז"ן מאופן שקבע עליהם סעודה כפי שיבואר בארוכה לקמן).

עאפה יבש ופריך

צנימים לכו"ע מברכים המוציא היות ומלכתחילה נעשית כפת רגילה ועלה עליה השם פת, לכן אין נפקע ממנה שם פת ע"י שמייבשים אותה (וזאת הברכה פרק ג'). מצה שאכלה בשאר השנה מנהג בני אשכנז לברך עליה המוציא היות ודרך אכילת המצה הוא על קביעת סעודה, אבל מנהג בני ספרד היא כשאוכלה בשאר ימות השנה מברך עליה מזונות היות והוא פת יבשה והו"ל כפת הבאה בכסנין לפי דעת רבינו האי.

מורה הלכה

- א) על הפת אע"פ שגידולו מן הארץ מברכים עליה המוציא.
- ב) עיסה שנתבשלה לא הוי פת, אבל מ"מ ירא שמים יחמיר ויאכלנו רק בתוך סעודה.
- ג) מברכין "המוציא" ולא "מוציא" ובדיעבד בירך מוציא יצא ידי חובתו, אבל בירך אדמה לא יצא ידי חובתו.
- ד) פת הבאה בכיסנים מברכים עליהם מזונות והיא שייך בשלושה אופנים (1) בצק ממולא, (2) כעכין יבשים, (3) בצק שעשוי שנלושה בדבר מתוק.
- ה) חלה מתוקה אם הרוב מים לבני אשכנז מברכין לכתחילה המוציא ולבני ספרד מזונות ואם הרוב אינו מים לכו"ע מזונות.
- ו) על צנימים מברכים המוציא, ומצה שאכלה בשאר השנה מנהג בני אשכנז לברך עליה המוציא, אבל מנהג בני ספרד היא כשאוכלה בשאר ימות השנה מברך עליה מזונות.

ברכת בורא מיני מזונות

ברכת בורא מיני מזונות שייך על שני דברים:

א) מזונות עם צורת פת, והם פת המאה בכיסנים, וכל הסיבה שאין מברכים עליהם מזונות הוא היות ואין צורך ב"אדם לקבוע עליהם סעודה.

ב) מזונות שאין עליהם צורת פת, והם כל סוגי האטריות המעשים אותם, וכן קוגל אטריות וכדו', שהם מעצם הצין מברכים עליהם מזונות.

ויש הבדל ביניהם, דסוג ב' לעולם מברך מזונות, אבל פת הבאה בכיסנים אינו מברך מזונות רק באוכלה עראי, אבל בקובע סעודה צריך לברך עליה המוציא

ולאחריה ברכת המזון, ואפילו אם מלכתחילה התכוין לאכול רק ארבע אבל לבסוף
 כל שיעור לצרף סעודה מברך לאחריה ברכת המזון.

שיעור קביעת סעודה

❖ דעת המחליה השקל והגרע"א שהוא כמות השוה לנפח ארבע
 ביצים כמו שמאלנו לענין עירוב תחומין.

❖ דעת האגור והשבלי לקט ע"פ הגר"א שהכמות יותר גדולה
 והיא שיעור האכילה שאדם רגיל לאכול בארוחת בוקר או
 ערב.

❖ שיטת השו"ע הרב בעל התניא שהשיעור היא חצי חלה שזה
 דהמן שנפל בכל יום במדבר היה שיעור חלה וממנה אכלה שני
 סעודות, א"כ שיעור סעודה היא חצי שיעור המחייב חלה,
 חיוב חלה היא מ"ג ביצים וחצי ממנה היא בערך 600 גרם.

להלכה פסק המשנה ברורה בדעת הגר"א אבל הוסיף
 שלכתחילה יש לחוש לשיטת המחצית השקל.

אכל מזונות ומצרף עוד דברים

המגן אברהם בסימן קס"ח ס"ק י"ג הוסיף להלכה
 שאם אכל מזונות שיעור קטן אבל בנוסף אכל עוד
 דברים אחרים, צריך לשער את אכילת המזונות
 בצירוף שאר הדברים שאכל כדי לידע אם לברך
 אחריה ברכת המזון, וכן באופן שיודע מלכתחילה
 שהולך לאכול שיעור כזה יצטרך לברך המוציא, וטעם הדבר שכמו בסעודה

שאוכלים מעט לחם ואח"כ שאר הדברים ועכ"ז אין מברכין רק על הפת.

אמנם הלכה זו הוא רק על פת הבאה בכיסנים ולא על מזונות סוג ב'.

ולפי"ז צריך מאוד להיזהר בסעודה שאוכלים תחילה בורקס וכדו' שאז לכאור'
 נכנס לספק ברכה, ולכן או שיברך תחילה מזונות על מזונות סוג ב', או שיאכל את
 הבורקס בסוף, או שיאכל את הבורקס ויאמר ברכה אחרונה ורק אח"כ ימשיך לאכול
 שאר הסעודה.

שיעור קביעת הסעודה לפי
 המחליה השקל

שיעור קביעת סעודה לפי
 הגר"א

שיעור קביעת סעודה לפי
 השו"ע הרב

מברך המוציא

אני חונה
 לאכול

מברך מזונות

אני חונה
 אטעם

מורה הלכה

א) המזונות מתחלקים לשתי קבוצות, מזונות שאינם צורת פת לעולם מברך עליהם מזונות, פת הבאה בכיסנים מברך מזונות רק אם לא קבע עליהם סעודה.
 ב) שיעור קביעת סעודה היינו כפי שדרך אדם לקבוע לסעודת בוקר או ערב.
 ג) אבל פת הבאה בכיסנים עם עוד דברים, שאר הדברים מצטרפים לשיעור קביעת הסעודה.

דיני קדימה בברכות

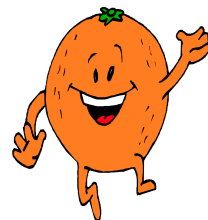

חז"ל הזכירו בכמה מקומות שכשמביאין לפניו כמה מיני מאכלים יש סדר עדיפויות מה יקח ויברך תחילה.

א) דין קדימה נוהג רק כשרוצה לאכול שני המאכלים או יותר המונחים לפניו אבל אם אינו רוצה לאכול רק אחד מהם מברך עליו אפילו אם יש לפניו דברים חשובים יותר.

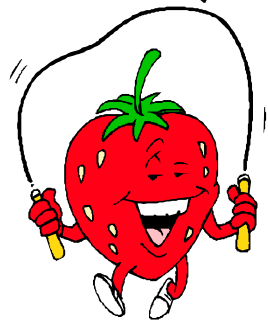
ב) וכן דין קדימה היינו דווקא כשכל המאכלים לפניו, אבל אם עדיין לא הביאו לפניו כל המאכלים.

ג) ומוסיף הב"י דאפילו דעתו לאכול אח"כ המיני חשיבות, אבל כעת אינו רוצה מברך על המאכל שרוצה, ולכן בקידוש בשבת שאוכלים מזונות אע"פ שאח"כ אוכלים המוציא שהוא חשוב טפי, מ"מ היות וכעת הוא מעונין לאכול מזונות אוכלו לכתחילה.

ד) סדר חשיבות הברכה הוא כך: המוציא, מזונות, הגפן העץ, אדמה, שהכל, והסימן הוא: המגע אש: המוציא מזונות גפן עץ אדמה שהכל.

ה) לגבי כל המאכלים הנ"ל מקדימים את הברכה החשובה יותר, אע"פ שהמאכל השני חביב עליו יותר, כגון שהמאכל שברכתו שהכל חביב עליו יותר

מהאדמה מ"מ מברך אדמה תחילה, חוץ מעץ ואדמה שאם אדמה חביב עליו יותר מברך על האדמה תחילה.

ו) אם היה לו כמה דברים שברכותיהם שוות מברך על השלם תחילה, ואח"כ על החביב, ואח"כ על הגדול.

ז) היו לפניו פרי העץ ושבעת המינים שנשתבחו בהם ארץ ישראל, שבעת המינים קודמת להב קדימה בין פירות משבעת המינים הוא:

זיתים, תמרים, ענבים, תאנים ודימונים. וטעם הדבר הוא דבשורה יש פסוק ובה מופיעים שבעת המינים, וכל שקרוב אל המילה ארץ היא קודמת, והארץ הראשון לפני הארץ השני:

ארץ	זיטה	ושעורה	גפן (ענבים)	תאנה	וריון	ארץ	זית עמון	ודבש (תמרים)
ראשון	1	3	5	6	7	שני	2	4

ה) לגבי לחם יש עוד דין קדימה והוא נקי שאם היה לפניו שני מיני לחם ואחד מקמח נקי כגון קמח מלא והשני מקמח רגיל הנקי קודם אפילו לחביב.
ט) אם היו לפניו שני פירות ממין אחד ואחד שלם והשני אינו שלם, השלם קודם.

הגדרת חביב

לדעת המחבר מה שחביב עליו תמיד ואפילו אם עכשיו חביב עליו יותר הפני השני ולדעת הרמב"ם מה שחביב עליו בשעה שאוכל.

המוציא	אש	ג'י	ג'ו	טת	אורה	כ'ו	ז'א	ז'א
	אפ'י	ז'א						
מזונות	אפ'י		ז'א		ז'א		ז'א	
הגפן	י"ן ארץ ישראל		ז'א		ז'א		ז'א	
העץ	ז'ת'ם	תמרים	ענבים	תאנים	רימונים	אש	ז'ת'ם	ז'ת'ם
האדמה	אש		ז'ת'ם		ז'ת'ם		ז'ת'ם	
שהכל	ז'ת'ם		מאכז		מזכה		מזכה	

עיקר וטפל

ברכות מ"ד ע"א הביאו לפניו מליח בתחילה ופת עמו מברך על המליח ופוסט את הפת שהפת טפלה לו, זה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה "מברך על העיקר ופוסט את הטפלה" ובגמ' שם הקשו וכי יש אדם שהמליח עיקר והפת טפלה, ומתרצת הגמ' דמיירי באוכלי פירות גינוסר והמליח בא להשיב הלב הנחלש מרוב מתיקות הפירות, והפת שלאחריו טפל.

ומבאר המשנה ברורה שבדיני עיקר וטפל יש נפק"מ בין פת לשאר הדברים

❖ פת צוקא כה"ג צא"ו תא 2 כלל לאכז פת וכל מה שאזו הוא רך מפני אש י'קנו המליח גרונו אוכל נמי פת באופן זה א"ו מברך על הפת, אבל באופן אש תא 2 לפת אש"פ אוכל עם המליח הפת א"ו טפלה אש"פ תא 2 יותר אמית.

❖ אז שאר מאכלים כמאכל שני מאכלים והאחד 2 אש"פ ושהטעים את תביו אש"פ תא 2 גם אצור השני מברך רך על הצור העיקרי 2א לאכז, וצוקא האוכל קול עם מאכז אש"פ מברך על המאכז חמוץ.

אכילת הטפל לאחר אכילת העיקר

פסק הרמ"א בסי' רי"ב סעיף א' דעיקר פוטר את הטפילה היינו דווקא כשאוכלן יחד או העיקר תחילה, ולפי"ז מוסיף המשנ"ב דהשותה יין ורועה להפיג החריפות ואוכל דבר מזה או מעט פת אינו מברך עליה, ומוסיף החיי אדם דכל זה זה שאינו תאב כלל לאכול הטפל, אבל באוכל לאקעך ולחיים שמה שאוכל אח"כ המזונות אינו טפל ממש מברך על שניהם.

התחיל לאכול את הטפל יחד עם העיקר ומסייעו

לאחריו

האוכל ריקים דקים שברכתן מזונות ונותן עליה מרקחת ועיקר הכונה על המרקחת והריקים הוא דווקא שלא יטנפו ידיו אינו מברך על הריקים, ואם נשאר חתיכה קטנה לאחר גמר אכילת העיקר ממשיכו לאוכלו ללא ברכה נפרדת. (משנ"ב סימן קס"ח ס"ק מ"ו)

ולפי"ז הכריעו פוסקי דורינו בגלידה הנמצאת בתוך גביעים אינו מברך עליו אלא על הגלידה, ואפילו אי נשאר לבסוף חתיכה קטנה, וכן באוכל קוגל עם מלפפון המוץ שאינו מברך על המלפפון ונשאר חתיכה קטנה אוכלו ואינו מברך עליו, אבל בודאי באוכל מלפפון נוסף מברך עליו ברכה נפרדת.

אכילת הטפל לפני אכילת העיקר

פסק התרומת הדשן בסי' ל"א ומביאו הרמ"א להלכה דבאוכל הטפל לפני העיקר מברך עליו.

- ❖ דעת הרמ"א דבכל גווי מצדך עליו שהכל כיון שאוכלו בתור טפל ואין לו חשיבות בפני עלמו.
- ❖ דעת המגן אברהם שמצדך עליו שהכל רק אם ברכת העיקר הוא ג"כ שהכל, ולדוגמא אוכל קרקרים כדי לאכול דג מלוח שברכתו שהכל וכשאוכל תחילה הקרקר מצדך עליו שהכל.
- ❖ דעת השו"ע הרב והגר"א שכל גווי מצדך עליו ברכתו הראויה.

המשנה ברורה לא הכריע בהאי הלכה רק כתב שלכתחילה טוב למנוע עצמו מלאכול טפל קודם עיקר.

טפל שלא היתה דעתו עליו

פסק המגן אברהם שעיקר פוטר את הטפל דוקא בשעה שאוכל את העיקר היתה דעתו על הטפל ומבאר החזון איש בסי' כ"ז דהא דעיקר פוטר את הטפל אין פירושו שטפל אין צריך ברכה אלא דהסתלק חיוב ברכה ממנו כיון שהוא רק טפל, והלכך כשלא היה דעתו עליו לא הסתלק מיניה ברכתו ע"י ברכת העיקר. ולפי"ז מי שבירך שהכל על קפה שחור ולא ידע שיש חלב ולאחר כן הביאו חלב צריך לברך על החלב שהכל.

עירוב שני מאכלים

- ❖ דעת הפרי מגדים שצכה"ג נמוי שייך עיקר וטפל ומצדך על המין שהוא הרוב.
 - ❖ דעת החיי אדם דמצדך על כל מין ומין ולא שייך צכה"ג עיקר וטפל.
 - ❖ דעת השו"ע הרב דנתבטלו יחד שייך עיקר וטפל וכלא נתבטלו חייב לצדך על כל מין ומין.
- ולמעשה כדי לצאת מהספק יאכל מכל מין ומין לעצמו ויברך עליה.

מאכלים הנאכלים בתוך סעודת פת

ברכות מ"א ע"ב אמר רב פפא הלכתא דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה אין טעונים ברכה לא לפנייהם ולא לאחרייהם, ושלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה טעונים ברכה לפנייהם ואין טעונים ברכה לאחרייהם.

בהגדרת מאכלים הנאכלים בסעודת פת איכא כמה שיטות:

- ❖ דעת רש"י שדברים הבאים מחמת הסעודה היינו דברים הבאים ללפת את הפת, ושאר הדברים לריכוס ברכה ומקשים הראשונים ע"ז דלכאורה מה חידש הגמ' בזה שהרי אפשר לפוטרו מצרכה גם מלד דין עיקר וטפל השנויים לעיל..

- ❖ דעת הרא"ש שדברים הבאים מחמת הסעודה היינו דברים שדרך בני אדם לקבוע עליהם סעודה ולכן הם טפלים לפת שהוא עיקר הסעודה.

להלכה נפסק שכלל חיוב הברכה הוא כל המאכלים הנאכלים בתוך סעודת פת והבאים ללפת את הפת או לסעוד את הלב, וכן אפי' שתיה א"ע לברך מחמת דרך בני אדם לשותות מחמת האוכל.

דברים שעברכים עליהם בסעודה

- א. דברים שלא היתה דעתו עליהם כלל.
- ב. משקים שאינו שותה אותם מחמת האכילה, (משקה הריף אין מברכים כי בא לעורר התאבון).
- ג. יין, (נחשב למשקה חשוב שאינו טפל לפת).
- ד. פירות ומיני מתיקה.

ברכה אחרונה

אף על דברים שברך עליהם מ"מ אינו צריך לברך אחריו ברכה אחרונה, ומפרש בעל המאור דטעם הדבר הוא דגם המאכלים שאינם באים מחמת הסעודה נפטרים בברכת המזון, דדעתיה דאינש על כל מה שאכל, וכל מה שבא בתוך הסעודה הוא בכלל השביעה.

מורה הלכה

א) לגבי דיני עיקר וטפל יש נפק"מ בין פת לשאר הדברים פת שנטפל לעיקר היינו באיני תאב כלל לפת, ובשאר הדברים מברך רק על הדבר העיקרי.

ב) אכל עיקר וטפל וגמר העיקר ונשאר לו קצת מהעיקר אינו צריך לברך עליו, אבל אם אוכל עוד מהטפל שלא היתה עליו דעתו כשאכל העיקר צריך לברך עליה.

ג) טוב להחמיר לא לאכול הטפל לפני העיקר.

ד) טפל שלא היתה עליו דעתו כשבירך על העיקר טעון ברכה.

ה) עירב שני מאכלים הוי מחלוקת הפוסקים ונוהגים לברך על כל מין.

ו) מאכלים הנאכלים בדרך כלל בתוך הסעודה אינו טעון ברכה, מאכלים שאין הדרך לאכלם בסעודה או שהוא מיני מתקה וכדו טעון ברכה, ובכל גווני ברכת המזון פוסרת ברכה אחרונה שלהם.

כללים בהלכות ברכת הנהנין

חז"ל	המקרה	חדין
אין שיעור לבדכה ראשונה	אכל ולא ברך לפני האכילה	א. אם נשאר או מעט - 'ברך 2. לא נשאר או כולם - 'ברך
	טעם תבשיל ופלט	אינו צריך לברך
	טועם ובולע - ספק ברכה	יכוון אהנות ו'ברך
	אוכל ושותה לרפואה	א. בעלת טעם ונהנה - 'ברך 2. מרה ואינה טעימה - לא 'ברך
צריך לאחוז המאכל ביד ימין	שהה כדי להבליע דבר מגרונו	א. נהנה - 'ברך 2. לא נהנה ולא אצימאון - לא 'ברך
	לא אחז והיה לפניו כשברך	י'צא
	לא היה לפניו ואפילו שחשב עליו	לא י'צא אם נסתפק אם י'ביאו
	החזיק בידו ונפל ונמאס	א. י'ש עוז והיה בצעתו אכזב - י'צא 2. לא היה בצעתו אכזב - 'ברך 21e ג. היה בצעתו אכזב ולא היה ברשותו - לא י'צא
כשעניע לשם ה' הברכה בעיקר צריך לדעת מה	אם אינו יודע	'ברך וי'סא
	אם נסתפקו הפוסקים בברכה	א. י'פסור במאכל אחר 2. צ'צ'צ' צ'צ' צ'צ' - 'ברך 21e
	טעה ובירך שהכל	צ'צ' צ'צ' י'צא
	טעה וברך מזונות	צ'צ' צ'צ' י'צא, חוץ מאים ומא
אסור להפסיק יותר מברכה אחת בין הברכה לאכילה	הפסיק בדיבור שלא מענין האכילה	'ברך 21e
	שהה בשתיקה	אינו צריך לברך
	שהה לכורך אכילה	אינו נחש 21e הפס

טעויות בברכת הנהנין

(קש"ע סימן נ"ז)

דבר שברכתו	טעה זבירך	חדין
המוציא	בורא מיני מזונות	י'א
המוציא	בורא פרי האדמה	י'א א'ב'ג'ד'ה
מזונות (אך לא תבשיל)	המוליא	י'א
מזונות	בורא פרי האדמה	י'א א'ב'ג'ד'ה
תבשיל - בהתאם לברכתו	המוליא	א'א י'א
העץ (על ענבים וצימוקים)	בורא פרי הגפן	י'א
בורא פרי הגפן	בורא פרי העץ	י'א א'ב'ג'ד'ה
בורא פרי העץ	בורא פרי האדמה	י'א
בורא פרי האדמה	בורא פרי העץ	א'א י'א
כלשהי	שהכל	י'א
כלשהי	בורא מיני מזונות	י'א - חוץ מאילת וא"ם
שהכל	בורא פרי הגפן	א'א י'א
שהכל	בורא מיני מזונות	י'א - חוץ מא"ם
שהכל	המוליא	א'א י'א
שהכל	בורא פרי האדמה - העץ	א'א י'א

בכל הכללים האלו - אם נזכר תוך כדי דיבור יתקן במקום, אם התכוון לאכול גם מאכל, שברכתו כברכה שברך, יאכל מיד.

**תם ונשלם שבת
לא-ל בודא עולם**